

פרוטוקול מס' 40 ג'

מישיבת ועדת הכספים

התקיימה ביום ב', א' באלול, תשי"ד - 30.8.54 בשעה 10.45

- נוכחים : היו"ר י. גורי
- י. בדר
- ש. דיין
- א. הרצפלד
- א. כהן
- ק. לוז
- ח. לסדן
- ט. קלטר
- ז. שפר

- מוזמנים: סר סוזאייב - סגן י"ר המסחר והתעשייה;
- סר ליינקרט - מנהל לטנהל הכללי במסרד
- המסחר והתעשייה - מנהל חטיבת הסוון;
- סר סוזאייב (סר ארנון) - מטעם מסרד האוצר.
- ס. בזק - מזכיר הוועדה.

סדר-היום: המסך הדיון על תקציב הפיתוח - תעשייה ומלאכה.

היו"ר י. גורי: אני פותח את הישיבה.

בזמנו כתבתי לשר האוצר בו ציינתי שהוועדה מבקשת ליצור מצב פרוצדורלי לפיו היא תוכל להוציא פרט מסוים סצו טכס על-טנת לאשרו. במכתב התשובה סציין י"ר האוצר כי אין באפשרותו להיענות לבקשת הוועדה.

(היו"ר קורא את מכתבו של סר האוצר)

אני סבור שחלה כאן אי-הבנה ואני מבקש שהוועדה תייפה את כנחי לכתוב לשר האוצר ולהסביר לו את מצב העניינים.

י. בדר: אינני יכול להסכים לדרך זו. לפי פקודת סדרי שלטון ומשפט, ביחנה הסטכות להטלת ססים בידי מועצת המדינה הזמנית. כאשר רצו להעלות תעריף סכס היה צורך להביא פקודה למועצת המדינה הזמנית, או לאחר סכן חוק לכנסת. השר קפלן הטנוח, ייחסו לפרלמנט היה למנפת, בייקס לסנות זאת כדי למנוע ספקולציות. הוא הציע סידור לפיו יצא הצו, אולם הסטכות העליונה לאישורן תיסאר בידי הכ סת. אנו הסכמנו לכך בחור יוצא סן הכלל. כאן יש דוקטרינה אחרת, שהענין הוא בתחום סטכותו של שר האוצר. הסטכות להטלת ססים הוא בידי הכנסת ולא בידי שר האוצר, ואני אסיק מסקנה שתוכן מכתבו של השר.

אני מציע להיפגש עם הסר ולהסביר לו
את דעת הוועדה.

ז. ספר:

אני מקבל את ההצעה.

היו"ר י. גורי:

בזמנו נתבקשנו על-ידי נשיאות הכנסת
לקבל משלחת של תושבי כפר העיוורים. המשלחת נתקבלה על-ידי חברי-הכנסת
לסדן, בדר ואנכי, והיא שמעה את טענותיהם של העיוורים בקשר לתנאי
שיכונם. לאחר מכן החלטנו כי בטרם נביא את הסיכום לנשיאות, נפנה לסוסד
לטיפול בעולים נחשלים "מלב"ן על-מנת להציג לו כמה שאלות שלא היו
ברורות לנו. ביום רביעי שעבר נתקבלה התשובה.

(היו"ר קורא את מטכת שנתקבל ממלב"ן)

אני חושב להביא לנשיאות סיכום המוסר,
והוועדת הכספים אינה רואה אפשרות להיענות לתביעת העיוורים לסוסר להם
את הדירות במחיר בטוח מזה ייהן עולות לממשלה עצמה, ביחוד לאור העובדה
שמוצעת להם אלטרנטיבה לקבל את הדירות בתנאי שכירות.

אפשר גם לנסח את הסיכום בצורה יותר
גמישה ולומר, שהוועדה לא שמעה ניסיון ששכנעו אותה לסנות את התנאים
שהוצעו לעיוורים באופן אלטרנטיבי.

ח. לסדן:
אני הצעתי להם - והם קיבלו זאת - להיכנס
בינתיים לבתים בתנאי שכירות, ותוך פרק
זמן של שלוש שנים לרכוש את הדירות, ושהתשלומים של שכר הדירה ייזקפו
על-חשבון הרכישה. לו היינו סוסיפים נקודה זו היו הדברים מתיישבים, ואני
סבורה שגם משרד העבודה יסכים לכך.

היו"ר י. גורי:
אפשר להוסיף לסיכום פסקה המוסרת, שלאחר
תקופה מסוימת של שכירות הם ירכשו את הדירות,
ויובאו בחשבון משלומיהם לשכר דירה.

המליץ הדיון על תקציב הפיתוח - תעזייה ומלאכה.

א. כהן:
רצוני ליבח את משרד המסחר והתעשייה על
ההיקף המצומצם של הסכום הזקוף כגון לרשותו,
במסגרת התקציב הכללי.

בתקציב שני חלקים: השלטה ויוזמה חדשה,
ולגבי אלה מתעוררות כמה שאלות אינפורמטיביות ומדריכות.

אשר להשלמת מפעלים - כיצד קובע המשרד את
החלטתו לגבי מתן ההלוואות למפעלים השונים: בהתאם לחיוניות, להצדקה
הכלכלית או לפי עקרון אחר?

האם ההלוואות הללו אושרו במסגרת איזה
תכנון?

אני יודע שאין לנו תכנון כללי של התעשייה,
אבל בתכנון החלקי, האם הובאו בחשבון המצב בכל ענף וענף, סידת הצורך
בהוספה והשלמה וכדומה?

האם אפשר לקבל אינפורמציה אילו בקשות
של מפעלים נדחו, באילו ענפים ובגלל אילו ניסוקים?

אד.

א. כהן:

לגבי מפעלים חדשים - האם קיים העקרון של פרופורציה של השקעה עצמית?

בתקציב מופיע סכום של 60,000 ל"י לרכישת ציוד לתעשייה חדישה של דפוס ונייר. לא התרשמתי בצורך של פיתוח נוסף של ענף זה, ומדוע מופיע כאן סכום זה שאינו מיועד להשלמה?

שאלתי בדבר עקרון העדיפות נוגעת גם לסמן הון חוזר, ואני מוצא שהסכום הנקוב כאן הוא קטן ביותר. האם נכון הדבר שמפעלים היכולים להביא להגדלת התעסוקה טובלים ממחסור בהון חוזר?

לגבי מפעלים חדשים, אני מבקש לדעת מה דחיתם ולמה הסכמתם.

בין המפעלים החדשים נכללת גם תעשיית האריגים. ידוע כי בדרך-כלל קיים עודף של כוח ייצור בתעשיית הטכסטיל הקיימת, ומדוע רואים צורך להקים מפעל נוסף?

פ. לוז:

"הלוואות לתעשייה בעיר בכפר" - אני מבקש לדעת את החלוקה בין העיר והכפר האחרים. האם הלוואות הללו כרוכות גם בהסתתפות של מוסדות כספיים, והיינו: האם נוסף להקצבות הללו נותנים גם הבנקים הלוואות, ומגיעים על-ידי כך לסכום יותר גדול?

האם יש במפעלים הללו גם הון שבא ממסקיעים בחוץ-לארץ, וכמה?

בירחון הסטטיסטי מתפרטים טדי פעם בפעם מספרים על סדר התעסוקה בתעשייה, לפיהם מסתבר שהתעסוקה לא רק שאינה גדלה אלא פוחתת. עד כמה שידוע לי מתבטאת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על מספר מפעלים שנקבעו בזמנו, ומסדר התעסוקה הוא בעצם סדר של המפעלים הללו בלבד, ולא של התעסוקה בכללותה. דבר זה יש בו כדי להטעות את הציבור, ולא רק אותו. קראתי היבוע ב"הארץ" מאמר של יוסטוס שלום בו הוא בפירוש מסתמך על כך, ואם אדם העוסק בענייני כלכלה וכותב עליהם טועה, הציבור הרחב - על אחת כמה וכמה. האם אין צורך שבפרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ייאסר בפירוש שהדבר נהגה רק למספר מפעלים מסוימים ולא לתעסוקה בכלל?

כאשר אני רואה את המספרים שנתפרסמו בחוברת "חמש שנות תקציבי פיתוח" ביחס להגדלת הייצור התעשייתי, אני נמצא בטובכה. יש כאן שתי טבלאות: האחת מסווה את הייצור של שנת 1951 עם שנת 1953 על יסוד סמך המחירים הסיטונאי, והשנייה - המסווה על יסוד סמך יוקר-החיים.

המסווה לפי סמך המחירים הסיטונאי מראה כי בשנת 1951 היה מספר הנקודות 138 וב-1953 - 126, היינו: ירידה בייצור התעשייתי. המסווה על יסוד סמך יוקר-החיים מראה כי בשנת 1951 הגיע מספר הנקודות ל-131, וב-1953 ל-152, היינו: עליה מסויימת. אני מבקש להבהיר את הדברים. אני כשלעצמי סבור שמסך המחירים הסיטונאיים הולם יותר הסוואה זו, כיוון שבמסך יוקר-החיים יש קודם כל אלמנטים קבועים כגון: שכר דירה, שהיה כפוף לחוק ולא עלה בהתאם להתייקרות הכללית או גם הרבה מצרכים סובסידיים, ולכן ערך הייקור היה צריך להיות יותר גדול.

אם נקח את הממוצע שבין שניהם ניווכח לדעת שלא היתה הגדלה בייצור התעשייתי. האם יש בידי המשרד נתונים קובעים באופן אובייקטיבי אם היתה הגדלה בייצור אם לאו?

ב"דבר" הופיעה ידיעה כי בארץ נתקבל מסען של חמאה דנית. הפניתי את תשובת-לב שר האוצר לידיעה זו והוא טען שלא היה כדבר הזה. במקרה נזדמתי לפני כמים בהם ראיתי חמאה דנית. אני מבקש את סגן השר להסביר תופעה זו.

מדוע הפסיקו את חלוקת הגבינה והחמאה

האטריקאיים? האם אזל הטלאי?

מה הם תנאי ההלוואות שניתנות להשלמת
מפעלים קיימים ומפעלים חדשים? אני מצטרף ליאלתו של חבר-הכנסת כהן
בדבר אהוז ההשתתפות.

מה הם תנאי ההלוואות להון חוזר, בעיקר

הון חוזר ליצרוא?

האם יש כבר בידי המשרד רשימה מפורטת

של המפעלים, משני הסוגים, שיקבלו את ההלוואות?

בזמנו דרשתי שנקבל רשימה מלאה של אותם
מפעלים המסתתרים מאחורי סעיפים כלליים

ל. ברנ:

של התקציב, כדי שנדע איזה מהם קיבלו ובאילו תנאים. עקרון זה הוזכר
בוועדה, ואני מבקש גם עתה לקבל רשימה של אותם המפעלים שיקבלו
14 מיליון ל"י.

לפי איזה קריטריון זוכה מפעל מסוים לתמיכת

המשרד ושני לא. בהתאם דברי אצ"י כמה מפעלים קונקרטיים.

אשר לקהטלים - באילו מקרים תומך המשרד

בהקמתם, או אפילו דורש זאת, ובאילו מקרים הוא לוחם נגד תופעה זו?

אני יודע שסעיף התעשייה קיבל בסנים הקודמות

כל סניפי הקצבות מתקציב הפיתוח, אולם הסכומים לא הוצאו בטלואם. סעיף
התעשייה קיבל במשך חמש שנים שני-שלישים ממה שהוקצב לו. שני הסעיפים
הכוללים אשר בדרך-כלל קיבלו פחות מאשר הוקצב להם הם: תעשייה ושיכון.
לעומת זאת, יש גם סעיפים שקיבלו יותר והם: חקלאות ועבודות ציבוריות.
איבני סערער על אותם הסעיפים שקיבלו יותר, אולם רצוני לשאול לגבי
סעיפים שקיבלו פחות: האם יש לכם סיכויים לקבל טשהו ממה
שהובטח? האם יש סיכויים לקבל השנה 14 מיליון ל"י? מה קיבלתם עד
היום על-חשבון 14 מיליון הל"י שהוקצבו?

האם בהזדמנות זו ימסור טגן סר המסחר

והתעשייה הודעה מוסמכת על פרשת גילרמן?

רצוני לעמוד על סתי בעיות בתעשייה אשר

בדקתי אותן, ולשם איזון אדבר על מפעל אחד של המסחר הפרטי ועל מפעל
אחר של המסחר ההסתדרותי.

מפעל "מכתשים" בבאר-שבע הוא מפעל שמסוים

מה אינו בוסא-חן בעיני משרד המסחר והתעשייה. הוא מהווה תעשיית יסוד,
שחומר-הגלם שלה הוא ברובו מקומי ועובדיה יושבים בעיר באר-שבע. בשנה
אחת לא קיבל מפעל זה דבר מהסכומים הללו, בשנה השני - מעט מאד, ובשנה
השלישית הוא כנראה לא יקבל שום פרוטה. לעומת זאת יש מפעל דומה בחיפה,
שהוא בשלב בניה, אשר קיבל הקצבות רבות מתקציב הפיתוח, לטרות שאינן
קיים ולא התחיל לעבוד.

במפעל "מכתשים" יוצרים באופן טבעי וללא

השקעה מיוחדת מוצר הנקרא היפוכלוריס, אשר נשאר לאחר יצירת טלח כלור
וסודה קאוסטיק. שארית זן חשובה לחקלאות ולתעשייה גם יחד. קיים בית-חרושת
אחר בחיפה, אשר טומן יוצר היפוכלוריס, והוא טביא לסם כך חומר-גלם
מחוץ-לארץ. משרד המסחר והתעשייה פנה ל"מכתשים" בדרישה להפסיק את
ייצור ההיפוכלוריס, ומתנהל ויכוח על הגבלת כוח הייצור. לעומת זאת נתן
המשרד רשיון יבוא לפלור עבור בית-חרושת בחיפה, כדי שייצור היפוכלוריס.
משרד המסחר והתעשייה הזמין את שני המפעלים, והוא מנהל עמם שיחות
בדבר קביעת סחיר אחיד, חלוקת השוק והגבלת התוצרת, היינו: על הקמת
קרטל. כאשר ההצעות הללו לא נתקבלו על דעת צד אחד, טענו לעומתו כי
המשרד עלול לחדש את הפיקוח על מוצר זה.

רצוני לשאול את סגן שר המסחר והתעשייה, האם ידועה לו פרשה זו, וכיצד היא משתלבת עם המדיניות המוצהרת של משרדו.

כיוון שדיברתי על מפעל הסדרותי, מעבור עתה למפעל פרטי. אחד המפעלים החלוציים והנועזים ביותר בארץ הוא בית-החרושת "אורלוגין". כיוון שתעשיית השעונים בנויה קודם כל על נסיון של העובדים, צריך לעסוק שנים על-גבי שנים עד שאפשר להקים מפעל טעין זה. מפעל כזה, אם יצליח, עלול להתפתח בארץ כי הוא אינו תלוי בקווי תחבורה או בחשמל, אלא אך ורק באדם, ולי יש אמונה בכוח האדם שלנו.

מפעל זה יוצר חלקים חשובים בשביל הצבא, שאי-אפשר לייצרם בסום מקום בארץ, הוא יוצר את כל האלקטרוניקה עבור חברת החשמל, מייצרים שם תוצרת טכנת, יוצרים כמעט את כל החלקים של שעון מעורר, ועומדים לגשת עתה ליצור שעוני-יד. יוצרים שם כבר את החלק החיצוני של שעון יד סוודרני, הטהורה 25% מערך שעון שלם. מפעל זה עוסק גם ביצוא שעוני-יד על-ידי שימוש בחלקים מחוץ-לארץ. ליצוא כזה יש מקום באותן הארצות שיש לנו עמן חוזים מסחריים.

קיים בארץ ייצור אחר של שעונים, באמצעות הבאת ביתן ופניהם שווצריים. ישראל מייצאת מספר גדול של שעונים שווצריים, וכיוון שיש ארצות הפוכרות לקנות שעוניך בדביזים, ומישראל - בחליפין, קיים יצוא של שעונים מישראל, אשר נקנים בדולרים של הטובניות. כסובן של "אורלוגין" קשה להתחרות עם שעון "אומגה" מישראל, שאפשר לקנותו באמצעות סחר חליפין. בית-החרושת "אורלוגין" הזמין סכונות נוספות לייצור שעוני יד, אולם יד משרד מסחר ותעשייה וידם של התעשיינים העוסקים ביצוא שעונים שווצריים היא על העליונה. אם תימשך מדיניות זו, ייסגר בית-החרושת "אורלוגין" והפועלים אשר התמחו בטלאכה זו יפוטרו. האם לזה ייקרא פיתוח? האם לסם כך דרושים 14 מיליון ל"י?

אני מבקש לדעת מה חלקם של הדביזים בתקציב זה.

מה היא החלוקה בין התעשייה והטלאכה בתקציב זה?

אני מבקש לדעת כיצד מתחלק הסכום בין התעשייה והטלאכה. ס. סלפר:

סדוע לא בכללים בתקציב כל המקצועות? סוודרני כי יש גם מקצועות אחרים הזקוקים להלוואות.

אני מצטרף למשאלתו של חבר-הכנסת בדר לקבל רשימה מפורטת של חלוקת הסכומים בין המפעלים השונים.

באילו צינורות מקבלים המפעלים השונים את ההלוואות? האם הסכומים מופקדים בבנק התעשייה והוא מחלק אותם, או שקיים במשרד גוף המספל בכך? באילו צינורות מקבלים בעלי הטלאכה את ההלוואות?

אשר לבית-החרושת "אורלוגין" אני שמח לציין, כי ביטלנו רשיון לייצוא שעוני שבת מאחר שנוכחנו לדעת שמפעל זה מוכשר לייצור שעונים אלה. בעטתה הזמנה של כמה אלפי שעונים בתורת החחלה, ובית-החרושת הסקיע בעסק זה 15,000 ל"י כדי להביא חלקים סתאימים. קיימת מחלוקת בין האוצר לבין מפעל זה, ועל משרד המסחר והתעשייה לדאוג לכך שמפעל זה לא ייסגר ושצידו לא יועבר לחוץ-לארץ. אשטח לקבל אינפורמציה מוטטכת בנדון.

בנתניה נפתח בית-החרושת לייצור פסיות צמר לייצוא, וטלמדים עתה מבקשים את המקצוע. הכוונה להעסיק במפעל זה 150 פועל. בעלי המפעל מתלוננים שמשרד המסחר והתעשייה גורם להם קשיים בקשר להבאת חומר-הגלם. אני מבקש לדעת את טעב העניינים.

האם קוייטסה ההבטחה בדבר אספקת מזון

כשר למטבחיים בבתי-החרושת?

י. בדר:

יבוא סבורני כי לא רצוי שססחר ותעשייה ידורו בכפיפה אחת. קיימת בעיית תוצרת הארץ ויש אינטרסים של יבואנים, והללו מתנגשים ביניהם. גם לשם התעשייה המקומית דרוש יבוא, אולם בכל-זאת קיים ניגוד בין גישתו של יבואן לבין גישתו של ייצרן, וניגוד זה בא לידי ביטוי בשטחים רבים. עובדה היא כי יותר מדי תוצרת חוץ נמצאת בארץ, ויש לעמוד על תופעה זו. עתה ספרסטים רשימה של רשימות היבוא - ואני מאיין זאת לשבח אבל סרשימות אלו אין ללטוד הרבה. סחורת חוץ מציפה את שווקי הארץ, והדבר פוגע בתעשייה המקומית.

יצוא : היצוא שלנו לתוצרת אירופה הוא במידה רבה יצוא בלתי-טבעי, והוא מצליח רק כל זמן שלארצות הקונות אין דולרים, ואין להן ברירה אחרת אלא לקנות באמצעות סחר חליפין. אנו ססמנים את הייצוא שלנו בדולרים של הסגביות, אבל אני משוכנע שאנו יכולים גם למצוא דרכים לייצוא תסורת דולרים על-ידי ריכוז הטאמנים לייצוא לאפריקה הלא-מושלמית.

סתי נקבל את הצעת המסרד בדבר המלחמה בקרטלים? וכאן רצוני לגעת בבעיה הקשורה בבעיית הקרטלים, וזו בעיית המפעל היחיד. בארץ קטנה מפעל יחיד באיזה שטח שהוא הוא סובופוליסט. אם קיים מפעל יחיד, תוצרתו עלולה להספיק בסביל אוכלוסית הארץ, ואם יקום מפעל שני סקביל לו - הרי אין לו מקום. אני מבקש לטמוע ססגן שר המסחר והתעשייה כיצד חושבים לפתור את הבעיה הזו, כי אם לא נפתרנה לא תהיה כל מטטעות למלחמה בקרטלים. איני סבור כי תסובה מספקת היא לתסוך במפעל הראשון ולתת למפעל השני לפעול על אחריותו בלבד, כי גם זה בבחינת תסיכה בסובופולין. האם התסובה לבעיה זו תמצא את ביטויה בהצעת חחוק נגד הקרטלים?

ח. לטרון:

לפי איזה קריטריון סחלקים את הלוואות לבעלי הטלאכה? האם סביאים בחשבון את העובדה שיש כאלה שנהנו מקבלת ציוד מהמילווה האטריקאי?

האם המסרד בודק לאילו מפעלים באמת יש צורך בציוד? האם הוא דורש ערבויות שהציוד יופעל? אני מציצה שאלה זו על יסוד ידיעה שלמפעל "סגן צ'טווד" יש לפטים של ציוד שאין הוא סשתמש בו, והוא קיבל אותו כמעט חינם.

האם הסכום שמופיע בסעיף זה יגדיל את התעסוקה?

סדוע מקציבים סכומים למפעל חדס של עץ, מאחר שידוע שיש עודף בענף זה?

עובדי המטטלה מקבלים בבתי-ססחר ססווימים הנחה של 20% - 10%. אני מניחה שבתי-ססחר אלה אינם סוכרים בהפסד, האם אין הדבר סחזק את הדעה הסקובלת בציבור שהדוח הקיים במסחר מגיע ל- 30% - 40%. מה חושב המסרד לעשות כדי להוריד את המחירים?

ט. דיין:

כיצד חושב המסרד לפתור את בעיית המיווך במסחר בתוצרת החקלאית, אשר מעלה את המחיר ב- 70% - 60%?

למה נועד הסכום של מיליון ל"י המופיע בסעיף "תעשיית מזון"?

בהתאם להסכמי חליפין אנו מקבלים
תוצרת חקלאית תסורת הייצוא שלנו. שטא כל שכר יצוא זה יוצא בהפסד?
יצוא תעשייתי - אני מבקש לקבל טספרים
מוססכים מה היתה ההכנסה נטו.

מהו האחוז של ייצור סותרות בכלל הייצור
סלנו?

אילו חסרי-גלם גילינו בעת האחרונה
איר ססתסטים בהם בתעסיה?

ייעור : באיזה מידה אנו ססתסטים בעץ
סלנו לצרכי תעסיה עץ?

באיזה סכום אנו מיצרים ציבורות סחומר-
הגלם הסקומי?

באיזו מידה עלול הגידול הסקומי של
כותנה לסחרר אותנו טיבוא סהחוק?

בעלי סלאכה: האם אפשר לפתח ולעודד את
הייצור באמצעות טפעלים|עצמאיים של בעלי סלאכה?

מה גורלו של בית-חרושת "סססון", טדוע
הוא אינו עובד?
א. הרצפלד:

"הון חוזר ליצוא ולתעסיות אחרות" -
האם הכוונה גם לסתן הון חוזר לטפעלים קיימים של הטסק החקלאי?
האם אסראי זה קשור באסראי נוסף? האם מסרד הססחר והתעסיה טפעיל כספים
אלה לסם הרחבת פעולות האסראי לתעסיה בעיר ובכפר?

האם אפשר להעביר לנגב תעסיות ססוייסות
כדי לאכלס אותן?
ט. גיליו:

כמה עובדים עסוקים בתעסיה בארץ?
מהו הסכום שיש להסקיע כדי לבסס סספחה
בתעסיה? אני רוצה להסוות זאת עם ההתיישבות.

התשובות תילסענה סחר.
היו"ר י. גורדי:

אני נועל את הישיבה.